

Vakıf Üniversitelerinin Web Sayfalarındaki Misyon ve Vizyon İfadelerinde Etik Vurgular Üzerine Bir Araştırma (A Research on Ethical Emphasis on Mission and Vision Expressions of Foundation Universities Web Pages)

Nuran ÖZTÜRK BAŞPINAR ^a

^a Anadolu Üniversitesi, Eskişehir Meslek Yüksekokulu, Eskişehir, Türkiye. nbozturk@anadolu.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Anahtar Kelimeler: Üniversite Misyon Vizyon Etik Etik vurgu Gönderilme Tarihi 17 Ocak 2020 Revizyon Tarihi 18 Şubat 2020 Kabul Tarihi 5 Mart 2020 Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi	Amaç – Bu araştırma vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon bildirimlerini analiz ederek, etik vurguların genel olarak hangi başlıklar altında toplandığını saptamayı, hangi etik vurguların benimsendiğini ve hangi vurgulara ne sıklıkta yer verildiğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Yöntem – Araştırmanın örnekleme nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan amaçsal (ölçüt örnekleme) tekniğine göre belirlenmiştir. Bunlardan lisans düzeyinde eğitim vermeyenler (5), misyon-vizyon ifadelerini ayrı ayrı beyan etmeyenler (1), henüz eğitim öğretim faaliyetinde bulunmayanlar (1) ve web sayfası hazır olmayanlar (1) ölçütlere uygun olmadığından toplam 69 vakıf üniversitesi araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın birincil verileri 23-27 Eylül 2019 tarihleri arasında vakıf üniversitelerinin resmi web sitelerindeki dokümanlardan elde edilmiştir. Dokümanlar analiz edilerek, tema ve kategoriler altında değerlendirilmiş ve etik vurgular analiz edilmiştir. Bulgular – Araştırma sonucuna göre sıklıkla kullanılan etik vurgu ifadeleri; <i>akademik özgürlük ve özerklik, akademik dürüstlük, saygı, tarafsızlık ve liyakatı esas alma, kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliği, takım odaklılık, kural, kanun ve mevzuata uyum, sorumluluk ve hesap verebilirlik, yeniliğe açıklık topluma karşı sorumluluk ve öğrenci odaklılık</i> dir. 11 tema kapsamında misyonda toplam 280, vizyonda toplam 130 etik vurgu bulunmuştur. Tartışma – Elde edilen bulgulara göre üniversitelerin misyon bildirimlerinde en çok yer alan etik vurgular sırasıyla; öğrenci odaklılık (94), topluma karşı sorumluluk (77) ve yeniliğe açıklıktır (43). Vizyon ifadelerinde en çok yer alan etik vurgu yeniliğe açıklıktır (40). Bunu; topluma karşı sorumluluk (36), öğrenci odaklılık (34) izlemektedir. Etik kodlar yerleştiği ve işlediği ölçüde etik ilkelere uygun davranışlar ve uygulamalar ortaya çıktığından, üniversitelerin misyon ve vizyon bildirimlerinde YÖK Etik Davranış İlkelerinde belirlenen etik vurgulara yer vermeleri, yer verenlerin ise vurgu sayılarını arttırmaları gerekir.
ARTICLE INFO	ABSTRACT
Keywords: University Mission Vision Ethics Ethical emphasis Received 17 January 2020 Revised 18 February 2020 Accepted 5 March 2020 Article Classification: Research Article	Purpose – The aim of this research is to analyze the mission and vision statements of the foundation universities and to determine which headings of ethics are collected in general, to determine which ethical emphasis they adopt and how often. Design/methodology/approach – The sample of the study was determined according to the purposeful (criterion sampling) technique used in qualitative research methods. A total of 69 foundation universities, which provide undergraduate education, declare their mission-vision statements separately, are currently in education and training activities and have a web page included in the study. The primary data of the research was obtained from the documents on the official websites of foundation universities between 23-27 September 2019. The documents were analyzed, evaluated under the themes and categories, and ethical highlights were analyzed. Findings – Ethical emphasis expressions frequently used according to the research result; academic freedom and autonomy, academic honesty, respect, impartiality and merit, the priority of public interest and the interests of the institution, team orientation, compliance with rules, laws and regulations, responsibility and accountability, openness to innovation, responsibility to society and student focus. Within the scope of 11 themes; 280 ethical emphasis was found in the mission, and 130 ethical emphasis in vision. Discussion – According to the findings obtained, the most ethical emphasis in the mission statements of the universities are as follows; student orientation (94), responsibility towards society (77) and openness to innovation (43). The most important ethical emphasis in vision statements is openness to innovation (40). Responsibility towards the society (36), student orientation (34) follows. To the extent ethical codes are established and processed, behaviors and practices that comply with ethical principles occur. For this reason, universities should include ethical emphasis determined in YÖK Ethical Behavior Principles in their mission and vision statements, while those who take part should increase their emphasis.

Önerilen Atf/ Suggested Citation

Öztürk Başpınar, N. (2020). Vakıf Üniversitelerinin Web Sayfalarındaki Misyon ve Vizyon İfadelerinde Etik Vurgular Üzerine Bir Araştırma, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 469-488.

GİRİŞ

Üniversite kavramı Latince universitas sözcüğünden türetilerek bağımsız ve ortak çıkarları olan kişiler topluluğu, lonca anlamında kullanılmıştır. Bugünkü anlamı ile üniversiteler son dönem 11. ve 12.yüzyıl Orta Çağ Avrupa'sında gündeme gelmiştir (Rukancı ve Anameriç, 2004). Yaygın görüşe göre kuruluş tarihinin 1088 olduğu kabul edilen İtalya Bologna Üniversitesi Orta Çağ'da Avrupa'da kurulan ilk üniversitedir. Öğrenci loncası tarafından kurulan bu üniversitede öğretmenlerin maaşlarını öğrenciler karşılamıştır. İkinci olarak 1150'de Fransa'da maaşların kilise tarafından karşılandığı, öğretmen loncası niteliğindeki Paris Üniversitesi kurulmuştur. Üçüncü olarak 1167'de İngiltere'de öğretmen maaşlarının devlet tarafından karşılandığı, devlet desteği ile kurulan Oxford Üniversitesi kurulmuştur (Antalyalı, 2007: 27). Günümüz üniversitelerinin temellerini atan bu Orta Çağ üniversitelerinin temel misyonları *eğitim* iken Rönesans döneminde ise üniversitelerin misyonuna *ulusallaşma* eklenmiştir (Antalyalı, 2007: 28). Fransa, İngiltere, İspanya ve Latin Amerika'da üniversiteler devlete daha verimli hizmet etmeleri için ulusallaştırmıştır (Scott, 2006). Modern üniversite anlayışının olgunlaşmaya başladığı 19. yy.'da Amerikan üniversitelerinde *ulus devletin bireyine hizmet*, Alman üniversitelerinde *araştırma* misyonunun üniversitelerin temel faaliyetleri arasına girmesi bu tarihe denk gelmektedir (Oosterlinck ve Lueven, 2006). Bu dönemde araştırmalar sonucu üretilen bilgiler öğrencilere aktarılmaya, yayılmaya, topluma sunulmaya başlamıştır. Brubacher ve Rudy'e göre (1976: 305) II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise üniversiteler doğrudan devlete ve endüstriye hizmet etmeye başlamıştır.

Üniversiteler "Toplumun entelektüel kültürünü özümleyen, geliştiren ve yayan bir kurum" (Bolay, 2011: 106) olarak tanımlandığı gibi; "kamu yararı için bilgi üreten, bilgiyi ileten ve yayan özerk bir öğretim ve araştırma kurumu" (Ortaş, 2004: 7) olarak da tanımlanmaktadır ve Erdem (2005)'e göre 1982 Anayasasının 130. ve 2547 sayılı yasanın 4. Maddesinde, dünyadaki diğer üniversitelerde olduğu gibi Türk üniversitelerinin "eğitim-öğretim", "bilimsel araştırma" ve "topluma hizmet"i temel amaç olarak almaları gerektiği vurgulanmaktadır.

UNESCO tarafından Paris'te 5-9 Kasım 1998'de Yüksek Öğretim Dünya Konferansı gerçekleştirilmiş ve 21. yy 'da Yüksek Öğretim Dünya Beyannamesi yayınlanmıştır. Beynamede sosyal sorumluluğun yükseköğretimin temel unsuru olduğu belirtilmiştir. Uluslararası Üniversite Birliği Politikaları Beyannamesi'nde üniversitenin sosyal sorumluluğu, akademik özgürlük ve üniversite özerkliği gibi yükseköğrenimin hassas olduğu konular arasına alınmıştır. 2008 yılında San Francisco'da Üniversite Sosyal Sorumluluk İttifakı gibi uluslararası örgütlerin kurulması bu kavramın taşıdığı önemi göstermektedir. UNESCO Beyannamesine (1998) göre; toplumdaki değişmelere koşut olarak üniversite; küresel, bölgesel ve yerel sorunların çözümünde aktif olarak yer almak; insani gelişim, insan haklarına evrensel boyutta saygı, kadınlar ve erkekler için eşit haklar, üniversitede ve toplumda adalet ve demokratik prensiplerin uygulanması; uluslar, etnik, dini, kültürel ve diğer gruplar arasında anlayış, şiddet içermeyen ve barış yanlısı bir kültürle entelektüel ve ahlaksal dayanışmayı ilerletmek için bıkıp usanmadan çalışmak; kültürel çeşitliliği koruyup desteklemek ve kültürler arası anlayış ve uyumun geliştirilmesi ve kültürlerin karşılıklı olarak zenginleşmesi konularında çalışmak; öğrencilerin sorumluluk sahibi ve kendini adanmış vatandaşlar olarak yönlendirilmelerini sağlayacak bilgileri, becerileri, tutumları, değerleri ve yetenekleri kavramalarına yardımcı olmak, kendisini değiştirip dönüştürmek, eğitimin farklı seviyeleri ve biçimleriyle bağlarını güçlendirerek herkes için eğitim ve çeşitli açılardan eğitsel sürecin kalitesini yükseltmek ve etkinliğini artırmak gibi yeni misyonlar üstlenmiştir.

Gözükara'nın (2015: 466) aktarımına göre OECD (2007)'ye göre ise yerel ve bölgesel kalkınmaya öncü olan üniversitelerin rolleri ileri teknoloji ve araştırmalar yoluyla bilgi üretme, eğitim ve nitelikli insan yetiştirme yoluyla topluma bilgi aktarma ve yenilikçi koşulları optimize etme potansiyeli olan kültürel ve sosyal kalkınmadır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 4. Maddesi incelendiğinde ise yükseköğretimin amaçlarının; öğrencilerini toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu, ilgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar olarak yetiştirmek, yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmak şeklinde gruplandırıldığı görülmektedir.

Anayasanın 130. Maddesi “Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde *eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek* üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur. Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tâbi yükseköğretim kurumları kurulabilir” demektedir. Türkiye’de ilk vakıf üniversitesi 1984 yılında kurulmuştur. Bu araştırma vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon bildirimlerini analiz ederek, etik vurguların genel olarak hangi başlıklar altında toplandığını saptamayı, hangi etik vurguların benimsendiğini ve hangi vurguların ne sıklıkta yer aldığını belirlemeyi amaçlamaktadır.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Bilgi toplumunda dönüştürülmeye çalışılan üniversite modeli, ABD üniversitelerinin bir kısmında da uygulanan şirket tipi girişimci üniversite modelidir (Özdem, 2011: 1869). Bu model; öğrenci-müşteri-şirket üçlemesi içinde üniversitelerin, iş çevreleri ile olan ilişkilerini artırarak geliştirmelerini ve kendi finansman kaynaklarını yaratmalarını hedefler. Bu nedenle; üniversiteler eğitim öğretimin yanı sıra, uygulamalı araştırma, danışmanlık ve yetişkinlerin eğitimi gibi çeşitli toplumsal işlevleri de üstlenmişlerdir (Kavak, 1990). YÖK’ün Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi raporunda (2007) da pek çok ülkenin *girişimci üniversite modeli* olarak adlandırılan bir modele yöneldiği söylenmektedir. Eğer girişimci ruhu benimsemek istiyorlarsa üniversiteler uzun vadeli planlarını belirlemek zorundadır.

Strateji -bir örgütün hedef ve amacına erişebilmek için takip ettiği yollar- oluşturma sürecinde misyon bildirisi önemli bir başlangıç noktasıdır, stratejik plan ise bir örgütün oyun planıdır (Taş, Çiçek ve Yastıoğlu, 2019: 547) Her örgüt gibi üniversitelerinde stratejik planlama tekniklerini kullanarak bir plan hazırlaması gerekir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa göre hazırlanmış Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği çerçevesinde de tüm yükseköğretim kurumları stratejik planlarını geliştirmek zorundadır. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu da bütün üniversitelerde misyon, vizyon ve stratejik amaçların belirlenmesini zorunlu hale getirmiştir. Stratejik planlama; yöneticilerin uzun vadeli hedeflerini ve örgüt politikalarını belirlemede üstlendikleri rol ve eylemlere yön verecek seçimleri de içeren bir araçtır. Stratejik planlama sürecinde en önemli aşamalardan biri misyon ve vizyonun belirlenmesidir. Çünkü, vizyon ve misyon bildirimleri tüm faaliyetlere rehberlik etmektedir.

Misyon bildirimleri bir organizasyonun yegâne ve daimi amacını tanımlayan biçimlendirilmiş bir dokümandır. Misyon onu bildiren örgütün iş felsefesini, sahip olacağı değerleri, diğer örgütlerden ne gibi farklılıkları olacağını tanımlamaktadır. Misyon bildirimleri bir organizasyonun asıl ruhunu anlatmakta ve örgütü aynı türdeki diğer örgütlerden farklılaştırmaya çalışmaktadır. Misyon nicelik değil, nitelikli ilgili bir değerdir. Misyon her zaman daha iyiye ve daha üstün başarıya yöneliktir ve örgüt çalışanlarının tümüyle ilgilidir. Misyonun örgütlere sağladığı ve araştırma kapsamı ile ilgili yararları; günlük kararlar alınırken kılavuzluk etmek, davranış kalıpları oluşturmak, örgüt içinde paylaşılan ortak bir kültür veya değerler dizisi oluşturmak şeklinde sıralanabilir. Kunt’a (2012) göre bu bağlamda üniversitelerin stratejik planlarında bulunan misyon bildirimlerinin nasıl eğitim öğretim hizmeti verdikleri yönünde ipuçları verdiği söylenebilir.

Stratejik plandaki temel eylemlerden biri de vizyon bildirimidir. Vizyon hazırlanırken geleceğe yönelik olarak örgütün iç ve dış çevresinde gerçekleştirilecek etkinliklerin tümü göz önünde bulundurulmalıdır. Vizyon, tam olarak bir örgütün seçilmiş ya da ideal geleceğidir ve örgütlerin faaliyetlerini şekillendirir, yönlendirir. Vizyon bildirimleri kamuoyunda örgütün kültürü hakkında bir fikir oluşturmaktadır. Bir üniversitenin vizyonu ise ideal gelecekte olacak ve olması gereken eğitimin yansımasıdır. Misyon ve vizyon bildirimleri örgüt için neyin önemli olduğunu ve neye değer verildiğini gösterdiğinden; kamu ya da özel sektör, küçük ya da büyük kar amacı güden ya da gütmeyen, ulusal ya da uluslararası tüm örgütler için önemlidir. Lashway (1997) bu anlamda üniversite vizyonun; öğrenme modeli oluşturma, fırsat eşitliği sağlama, öğretim teknolojisi kullanma ve paydaşlara yönelik mesajlar içermesi gerektiğini söylemektedir.

Ahlaki konu edinen felsefe dalı olarak tanımlanan etik, insan davranış ve eylemlerini yöneten ilkeler setidir. Etik, bireyin davranışlarına temel oluşturan ahlak ilkelerinin tümünü kapsar. Diğer bir anlatımla etik, insanlara “işlerin nasıl yapılması gerektiğini” belirlemede rehberlik eden değerler, ilkeler ve standartlardır. Etik, aynı zamanda bir süreçtir. Bu süreçte karar alırken ve uygulamayı yaparken, belirli değerlere bağlı kalınarak hareket edilir (http://etik.gov.tr/etik_rehberi.pdf). Etik, temel ilkeleri belirleyerek ruhsal

eğilimlerimizin ve davranışlarımızın kaynaklarını ve bunları yönlendirip idare etme şekillerini öğretmektedir (Usta, 2011: 41). İnsanlarda etik ve ahlaki değerlerin oluşmasında, içinde yaşadığı toplumun sosyo kültürel özellikleri ve yetiştiği çevre, eğitim süreci ve buna benzer etkileşimler belirleyici olmaktadır. Literatürde etik genellikle üç boyutlu olarak sınıflandırılır: Bireysel etik, toplumsal etik ve iş etiği. İş etiği ise çalışma etiği, meslek etiği, örgüt etiği, yönetim etiği gibi alt boyutları kapsamaktadır. Etik, hayatın her alanında uygulama alanı bulmakta ve toplumun bu konuda daha fazla bilinçlenmesini sağlarken, örgütlerden de daha fazla etik davranış talep edilmesine yol açmaktadır.

Etik genel olarak birey veya toplum tarafından kabul edilen ya da reddedilen değerler üzerinde dururken iş etiği ilkeleri ahlaki boyut çerçevesinde, içsel ve dışsal örgütsel sorunların çözümünde, örgütün ve çalışanların ihtiyaç duydukları bir yol çizmekte, iş yerinde doğru ve yanlışın ne olduğunu bilmek ve doğru olanı yapma çabası olarak tanımlanmaktadır. Eğitim alanındaki işlevleriyle üniversitelerde birer örgüt olarak değerlendirilmelidir. Çağımızda üniversitelerin; eğitim ile bilim ve araştırma faaliyetlerinin yanında, öğrencileri sürdürülebilir gelişim için sorumluluk sahibi bireyler olarak yetiştiren, ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunan ve yaşam boyu eğitim süreçlerini hayata geçiren, sahip olduğu bilgi birikimini bilimsel ve teknik etkinliklerle toplumla paylaşan ve *etik bir örnek* olarak topluma ve çevreye duyarlı davranışlar sergileyen, toplumu şekillendiren ve toplumun gelişmesine katkı sağlamak için sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve sağlık gibi alanlarda da hizmet veren birer örgüt oldukları söylenebilir (Gerçek, 2015: 40). 13.04.2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin “Etik Davranış İlkeleri” bölümü Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversiteleri aynı mevzuata tabi olduğundan-YÖK tarafından tüm üniversitelere “*Yüksek Öğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri*” başlıklı bir yazı ile gönderilmiştir.

Etik kodlar ise örgütsel etiğe endeksli örgüt içi rol ve beklentileri açıklayan ve çalışanlara nasıl davranmaları gerektiğini gösteren araçlardır. Diğer bir tanıma göre; belli bir grup veya ülke içindeki insanların nasıl davranmaları gerektiğini gösteren yazılı kurallara etik kod denilmektedir (Aydın, 2012: 18). Etik kodlar, belirlenen standartlara uygun ve kabul edilebilir davranışların özelliklerini ortaya koymaktadır. Bir işe ilişkin standartlar ve kodlar, kabul edilebilir davranışları sistemli olarak açıklama çabası olarak da tanımlanabilir (Bektaş, 2008: 5). Etik kodlar bireye dışsal, üstten verilen ilkeler bütünü niteliğindedirler, bireylere ödevler yüklerler. Etik kodlar bireylerin davranışını içsel olarak yönetir ve denetlerler. Ancak karmaşık ve değişken durumlarda, çeşitli ahlaki ikilemlerle karşılaşıldığında, nereden-nasıl davranabileceğine ilişkin belirgin bir reçete de sunamazlar (Yüksel, 2015: 25). Öte yandan; etik kodların belirlenmesi iş yaşamındaki belirsizlikleri en aza indirgeyeceğinden örgütler özellikle etik bir duruş kazanabilmek adına etik kodlara başvururlar.

Literatür incelendiğinde stratejik planlama ile ilgili çok sayıda araştırma yapıldığı, eğitim alanında da bu konuda çalışıldığı görülmektedir. Örneğin; Çalık (2003) eğitimde stratejik planlama ve okulların stratejik planlama açısından nitel değerlendirmesi konusunda çalışmış, Işık ve Aypay (2004) eğitimde stratejik plan geliştirme sürecinde karşılaşılan sorunları incelemiştir. Türk, Yalçın ve Ünsal (2006) Milli Eğitim Bakanlığı yöneticilerinin görüşlerine dayalı stratejik planlama araştırması yapmıştır. Yükseköğretim alanında yapılan başlıca stratejik planlama araştırmaları ise şöyle özetlenebilir: Acar, Gençtürk, Keçeci vd. (2005) üniversitelerde stratejik planlama sürecinde eğitime yönelik sürdürülebilir kalite uygulamalarını incelemiş; Eren, Orhan ve Dönmez (2014) üniversitelerde stratejik planlama sürecini devlet ve vakıf üniversitelerinde karşılaştırmalı olarak araştırmış; Toprakçı, İğci, Tokat ve Yücel (2007) Türkiye’nin yükseköğretim stratejik planı (YÖK) ile üniversitelerin stratejik planlarının uyumluluğunu araştırmış; Özmen, Özmen ve Sakarya (2013) üniversitelerde stratejik planlama çalışmaları ile 5 yılda neyin değiştiğini araştırmıştır.

Örgütlerin misyon ve vizyonları ile ilgili de çok sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Örneğin; Karabulut (2007) büyük işletmelerin misyon ve vizyon ifadelerini içerikleri bakımından incelemiş; Köseoğlu ve Temel (2008) sektörlere göre misyon ifadelerinde kullanılan öğelerdeki farklılaşmaları İMKB şirketleri üzerinde araştırmış; Köseoğlu ve Ocak (2010) misyon ifadelerinde kullanılan öğelerin işletmelerin mülkiyet yapısına göre değişip değişmediğini özel ve kamu hastaneleri üzerinde araştırmış; Kılıç (2010) stratejik yönetim sürecinde değerler, vizyon ve misyon kavramları arasındaki ilişkiyi araştırmış; Akbulut ve Bayram (2011) şirketlerin misyon bildirilerini web tabanlı olarak karşılaştırmış; Çuhadar ve Özmen (2008) aile şirketlerinin misyon bildirilerine içerik analizi yapmış; Doğan ve Hatipoğlu (2009) küçük ve orta boy işletmelerde vizyon açıklamasının işletmenin performansına etkisini araştırmış; Doğan (2002) işletmelerde vizyon ve misyon bildirisi geliştirme ve önemi üzerine bir araştırma yapmış; Doğan (2007) stratejik yönetim alanında vizyon

kavramının içeriği üzerine bir çalışma yapmış; Uğurluoğlu (2011) kamu ve özel hastane misyon ifadelerini içerikleri bakımından karşılaştırmış; Coşkun ve Geyik (2004) küresel firmaların misyon ifadelerinin yerelliğe ne kadar vurgu yaptığını araştırmış; Yurtseven (2003) işletmelerde misyon ifadesinin stratejik yönünü Türkiye’deki beş yıldızlı konaklama işletmeleri araştırmıştır.

Misyon ve vizyon ile ilgili eğitim alanında yapılmış çeşitli araştırmalarda bulunmaktadır. Örneğin; Arabacı (2007) Malatya’daki ilk ve ortaöğretim kurumları müfredat geliştirme laboratuvar okulunda stratejik planlamada amaç, misyon, vizyon ve örgütsel slogan gerçekleştirme düzeyini belirlemeye yönelik bir araştırma yapmış; Altınkurt ve Yılmaz (2011) ilköğretim ve ortaöğretim okullarının vizyon, misyon ve değerleri ile ilgili bir çözümleme yapmıştır. Üniversite kapsamında misyon ve vizyon ile ilgili olarak yapılan başlıca çalışmalar ise şöyledir: Erdem ve Tanrıoğlu (2002) üniversitenin başarısında önemli bir anahtar olarak üniversite vizyonunu incelemiş; Erdem (2005) üniversitenin var oluş nedenini (misyon) araştırmış; Gözükara (2015) üniversite rolleri bağlamında vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon ifadelerinin içeriğini analiz etmiş; Taş ve diğerleri (2019) üniversitelerde stratejik plan çalışmaları çerçevesinde misyon, vizyon ve amaçlar bağlamında geleceğe bakışı araştırmış; Kunt (2012) Türkiye’de üniversitelerin stratejik planlarındaki misyon, vizyon ve stratejik amaçların içeriğini; Özdem (2011) yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerini analiz etmiş; Şimşek ve Balcı (2000) Türkiye’de bir üniversitenin mevcut ve gelecekteki misyonlarını incelemiş; Arabacı ve Şener (2014) üniversitelerin misyon ifadelerini tematik olarak incelemiştir.

Literatürde etik konusunda çalışanların ise örgütsel davranış disiplini kapsamında karar alma, yönetim, performans, motivasyon, çalışan memnuniyeti, örgütsel bağlılık, örgüt iklimi gibi konular ile iş etiği arasında anlamlı ilişki olup olmadığını araştırdıkları görülmektedir. Örneğin; Bayraktaroğlu ve Yılmaz (2012) Türkiye’nin en büyük 500 şirketi örneğinde insan kaynakları yönetiminde iş etiği uygulamaları ile örgütsel performans arasındaki ilişkiyi incelemiş; Bektaş (2008) etik kodların otel endüstrisine katkıları ile ilgili bir alan araştırması yapmış; Sayılı, Ağca, Kızıldağ ve Yaşar Uğurlu (2009) etik, kurumsal itibar ve kurumsal performans ilişkisini ilk 500’e giren işletme içinde bir araştırmıştır.

Eğitim alanında Boydak Özan, Polat, Gündüzalp ve Yaraş (2017) okul yöneticilerinin etik kodların gerekliliğine ilişkin görüşlerini ve etik kod önerilerini belirlemeye çalışmış; Altınkurt ve Yılmaz (2011) öğretmen adaylarının öğretmenlerin mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşlerini; Erdoğan (2012) ilköğretim okul müdürlerinin davranışlarının etik ilkelere uygunluğunu araştırmıştır.

Üniversiteler ve etik ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ise üniversitelerin akademik yapılarının doğası gereği, eğitim, akademik ve bilimsel faaliyetler alanlarında yoğunlaştığı görülmüştür: Alev ve Genç (2015) Türkiye’de üniversite etik kurulları üzerine bir inceleme yapmış, Aydın, Alkın Şahin ve Demirkasımoğlu (2014) üniversitelerde karşılaşılan etik dışı davranışlara ilişkin akademisyen görüşlerini betimsel olarak analiz etmiş; Yaman (2008) öğretim elemanlarının maruz kaldığı etik dışı davranışları ve bu bağlamda baskı/psikolojik şiddeti incelemiş; Gündoğdu, Ünal ve Kılınç (2018) üniversitelerin iş etiği algıları ve uygulamalarını Batı Karadeniz Üniversiteler Birliği üzerinde araştırmış, Arabacı ve Gündüzalp (2014) Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinin web sayfalarında yer alan değer ifadelerini analiz ederek üniversitelerin değerlere yönelik algısını ve hangi değer ifadelerinin ön plana çıktığını saptamıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada; üniversitelerin stratejik planlarında yer alan misyon ve vizyon bildirilerindeki ifadelerin - paydaşlara yönelik mesaj niteliğinde- içerdiği etik kodların saptanması amaçlanmıştır. Verilerin analizinden elde edilen bulgularla; üniversitelerin web sayfalarında yer alan misyon ve vizyon bildirilerindeki etik vurguların ortaya çıkarılması ve söz konusu vurguların hangi temalar altında toplandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla araştırmanın temel sorusu: vakıf üniversitelerinin web sayfalarında misyon ve vizyon ifadelerinde etik kodlara ne ölçüde vurgu yapılmıştır şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca araştırmanın alt soruları cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

1. Vakıf üniversitelerinin etik vurguları hangi başlıklar altında toplanmaktadır?
2. Ana temalar altında toplanan etik vurgular nelerdir?
3. Üniversiteler, etik vurguları ne sıklıkta kullanmaktadırlar?

YÖNTEM

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Üniversitelerin misyon ve vizyonlarındaki etik vurgular ile ilgili derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma evreni YÖK Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2019 kitapçığında yayınlanan vakıf üniversiteleridir. Araştırmanın örnekleme ise lisans düzeyinde eğitim veren, vizyon ve misyon bildirileri kriterlere uygun olan ve web sayfalarında paylaşılan ve 2019 yılında faaliyette bulunan vakıf üniversitelerinden oluşmaktadır. Araştırmada, üniversitelerin kurumsal internet siteleri incelenirken fakülte, yüksekokul, enstitü ve diğer birim sayfaları incelemeye alınmamış, sadece üniversite web sitesi ana sayfasından ulaşılabilen bilgiler çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu bağlamda; İstanbul'da (3), İzmir'de (1), Bursa'da (1) olmak üzere toplam 5 üniversite lisans eğitimi vermedikleri için kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca İstanbul'da faaliyet gösteren vakıf üniversitelerinden biri de vizyon, misyon ve ilkelerini kriterlere uygun olarak ayrı ayrı vermediği, İstanbul'da faaliyet gösteren bir başka vakıf üniversitesi ise henüz eğitim-öğretim faaliyetinde bulunmadığı ve Ankara'da faaliyet gösteren bir başka vakıf üniversitesi ise web sayfası hazırlanma aşamasında olduğu için çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. Buna göre toplam 77 vakıf üniversitesinden 69 vakıf üniversitesi araştırma kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

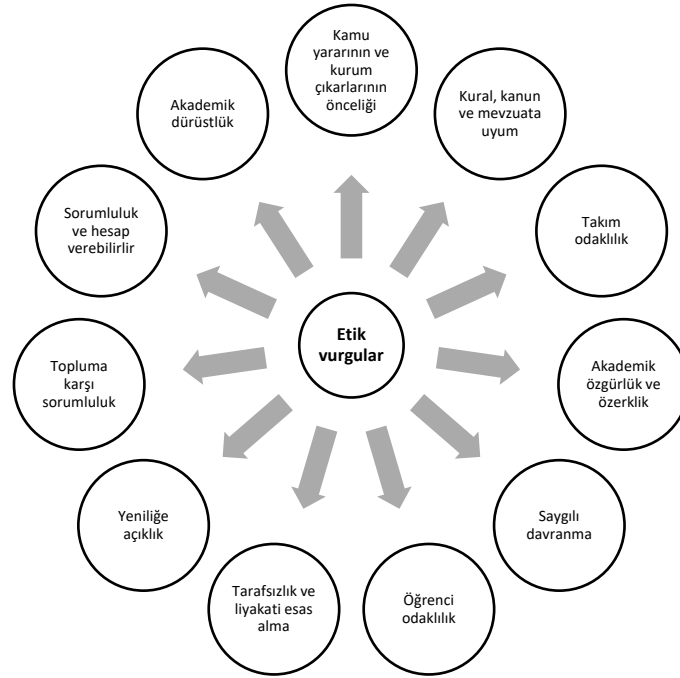
Çalışmada; araştırmaya dahil edilen vakıf üniversitelerinin internet üzerinden erişilen web sayfalarındaki misyon ve vizyonları nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğiyle incelenmiştir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Bu tür araştırmalarda araştırmacı ihtiyacı olan veriyi gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde etmektedir. Doküman analizi yapılırken dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma gibi aşamalar takip edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217-231). Belirtilen nedenle öncelikle üniversitelerin vizyon ve misyon ifadeleri tablo halinde word dosyası oluşturularak toplanmıştır. 13.04.2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazete'de Yayınlanan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ve yönetmeliğin YÖK tarafından üniversitelere gönderilen "Yüksek Öğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri" temel alınarak etik vurgular araştırılmıştır. Bunlar; (1) akademik özgürlük ve özerklik, (2) akademik dürüstlük, (3) saygı, (4) tarafsızlık ve liyakati esas alma, (5) kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliği, (6) takım odaklılık, (7) kural, kanun ve mevzuata uyum, (8) sorumluluk ve hesap verebilirlik, (9) yeniliğe açıklık, (10) topluma karşı sorumluluk ve (11) öğrenci odaklılıktır. İnceleme kapsamına alınan vizyon ve misyon ifadeleri, oluşturulan etik kodlar formuna göre Maxqda nitel analiz programı ile analiz edilmiş hangi kodlara vurgu yapıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada üniversitelerin gerçek isimleri kullanılmamıştır. Üniversiteler Ü1, Ü2, ... , Ü44 şeklinde kodlanmıştır.

Güvenilirlik ve Geçerlik

Nitel araştırmanın geçerliliğini, güvenilirliğini ve genellenebilirliğini sağlamak amacıyla (Kumar, 2011; McMillan ve Schumacher, 2006, Merriam, 2013: 199) Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen; Güvenilirlik= (Görüş birliği/Görüş birliği+ Görüş ayrılığı) x 100 formülünden yararlanılmıştır. Elde edilen kodlar hem araştırmacı hem de araştırmacı dışında bir öğretim elemanı tarafından incelenmiştir. Elde edilen veriler ışığında oluşturulan tema ve alt temalar kapsamında görüş birliği ve görüş ayrılığı olan konular tartışılmış uzlaşma düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kazanımların belirlenmesi ve yargıya varma sürecinde güvenilirlik katsayısı .84 çıkmıştır. Güvenilirlik katsayısı .70 den büyük olduğundan yapılan analizlerin güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca araştırmanın güvenilirliği artırmak için objektiflik ve onaylanabilirliğin yanında, teyit incelemesi yapılmıştır (Kumar, 2011; Merriam, 2013: 200). Araştırmanın iç-geçerliliğini sağlamak için çıkarsamalara ve sonuçlara nasıl ulaşıldığının açık biçimde sunulmasına çalışılmış, dış-geçerliliği sağlamak için araştırma sonuçlarının analitik olarak genellenebilir olmasına özen gösterilmiştir.

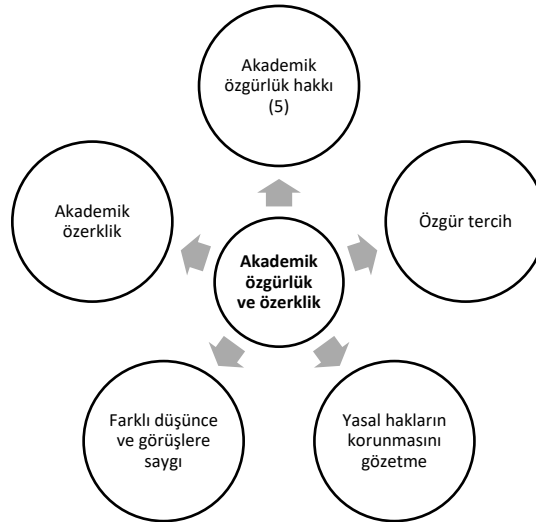
BULGULAR

Vakıf üniversitelerinin web sayfalarında paylaşılan misyon ve vizyon ifadelerinde yer alan etik vurgular; özgürlük ve özerklik, akademik dürüstlük, saygı, tarafsızlık ve liyakati esas alma, kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliği, takım odaklılık, kural, kanun ve mevzuata uyum, sorumluluk ve hesap verebilirlik, yeniliğe açıklık, topluma karşı sorumluluk ve öğrenci odaklılık olmak üzere 11 ana tema altında analiz edilmiştir (Şekil 1).

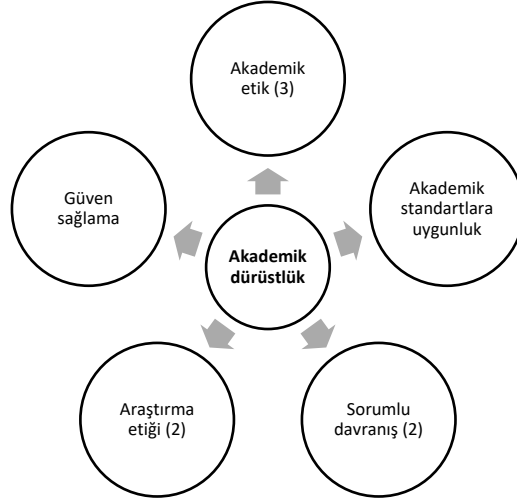
Şekil 1. Üniversitelerin Misyon ve Vizyon İfadelerinde Yer Alan Ana Temalar

Üniversitelerin misyon ifadelerinde yer alan etik vurgu sayısı toplam 280'dir. Vizyon ifadelerinde yer alan etik vurgu sayısı ise toplam 130'dur. "Akademik özgürlük ve özerklik" ana temasına ilişkin etik vurgu alt temaları Şekil 2'de verilmiştir.

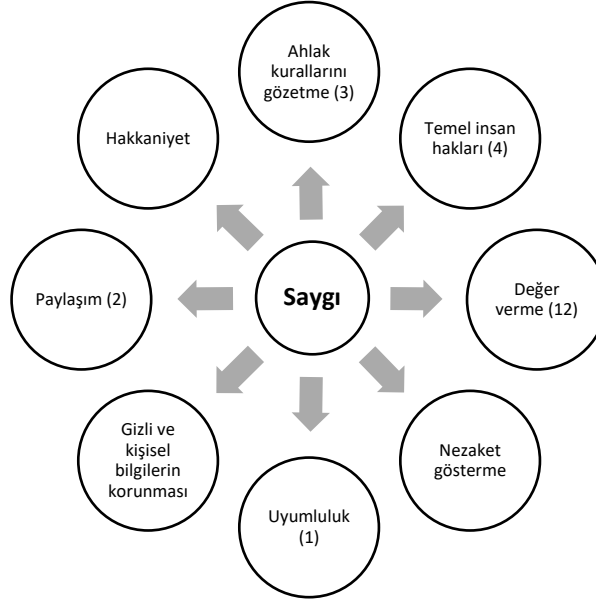
Şekil 2. Akademik Özgürlük ve Özerklik Temasının Alt Temaları

Bu temaya ait olarak misyonda toplam 3 etik vurgu yapılmıştır ve üçü de bu temaya ait 5 alt temadan yalnızca akademik özgürlük hakkına yapılmıştır. Vizyonda da benzer şekilde yalnızca akademik özgürlük hakkına vurgu yapılmıştır ve vurgu sayısı 2'dir. Böylelikle akademik özgürlük ve özerklik temasının alt temalarından olan akademik özgürlük hakkı temasına misyonda 3, vizyonda 2 olmak üzere toplam 5 vurgu yapıldığı, özgür tercih, yasal hakların korunmasını gözetme, akademik özerklik ve farklı düşünce ve görüşlere saygı alt temalarına vurgu yapılmadığı belirlenmiştir. "Akademik dürüstlük" ana temasına ait alt temalar Şekil 3.'de verilmiştir.

Şekil 3. Akademik Dürüstlük Ana Temasının Alt Temaları

Misyonda; *akademik dürüstlük* temasına ait 5 alt temadan yalnızca *araştırma etiği* alt temasına ait olmak üzere 2 vurgu yapılmıştır. Vizyonda ise *sorumlu davranış* alt temasına 2, *akademik etik* alt temasına 3 olmak üzere toplam 5 etik vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Akademik dürüstlük temasına misyonda 2 ve vizyonda 5 olmak üzere yapılan toplam vurgu sayısı 7'dir. Güven sağlama ve akademik standartlara uygunluk alt temalarına hiç vurgu yapılmamıştır. "Saygı" ana temasına ait alt temalar Şekil 4'de verilmiştir.

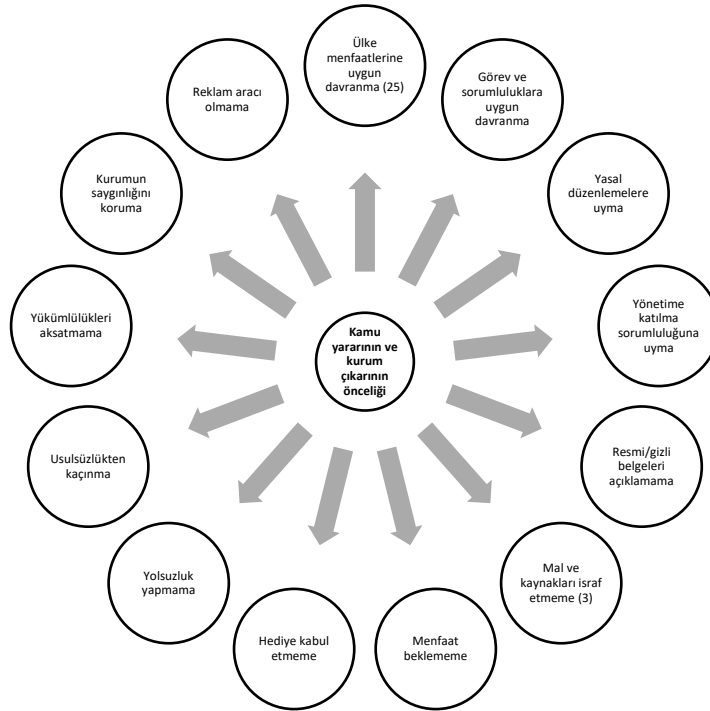
Şekil 4. Saygı Ana Temasının Alt Temaları

Misyonda *saygı* temasında yer alan 8 alt temaya toplam 19 kez vurgu yapıldığı bu vurguların 12'sinin *değer verme* alt temasına olduğu, bunu 3'er vurgu ile ahlak kurallarını gözetme ve temel insan haklarının izlediği, uyumluluk alt temasına da 1 vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Vizyonda ise paylaşım 2 ve temel insan haklarına 1 vurgu bulunmaktadır. *Saygı* temasına misyonda 19, vizyonda 3 olmak üzere toplam 22 vurgu yapılmıştır. Hakkaniyet, gizli ve kişisel bilgilerin korunması, nezaket gösterme alt temalarına yapılan vurguya rastlanmamıştır. "Tarafsızlık ve Liyakati Esas Alma" ana temasına ait alt temalar Şekil 5.'de verilmiştir.

Şekil 5. Tarafsızlık ve Liyakati Esas Alma Ana Temasının Alt Temaları

Tarafsızlık ve liyakati esas alma ana temasına ait 6 alt temaya misyonda toplam 6 kez vurgu yapıldığı; bu vurguların 3'ünün *politik, cinsiyet vb. ayırım yapmama* alt temasına ait olduğu, *adil yaklaşıma* yapılan vurgunun 2, *liyakat kuralına uyma* alt temasına yapılan vurgunun ise 1 olduğu belirlenmiştir. Vizyonda toplam 1 vurgu olduğu ve bununla *adil yaklaşım* alt temasına olduğu tespit edilmiştir. *Tarafsızlık ve liyakati esas alma* ana temasına misyonda 6, vizyonda 1 olmak üzere toplam 7 vurgu yapılmıştır. *Profesyonel standartları esas alma*, *eşitlik* ve *nesnellik* alt temalarına vurgu yapılmamıştır. “Kamu Yararının ve Kurumun Çıkarlarının Önceliği” ana temasına ait alt temalar Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6. Kamu Yararının ve Kurumun Çıkarlarının Önceliği Ana Temasının Alt Temaları

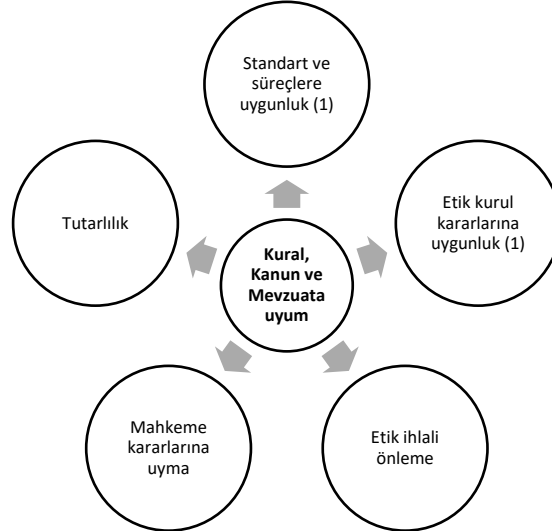
Üniversitelerin; *kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliği* ana temasına ait 13 alt temadan ikisine toplam 23 vurgu yaptığı, bunun 20'sinin *ülke menfaatlerine uygun davranma* alt temasına yapılmış olduğu, bunu 3 vurgu ile mal ve kaynakları israf etmeme alt temasının izlediği saptanmıştır. Vizyonda toplam 5 vurgu olduğu ve bunların *ülke menfaatlerine uygun davranma* alt temasına yapıldığı tespit edilmiştir. *Kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliğine* misyonda 23, vizyonda 5 olmak üzere toplam 28 vurgu yapılmıştır. Misyon ve vizyonda; görev ve sorumluluklara uygun davranma, yasal düzenlemelere uyma, yönetime katılma sorumluluğuna uyma, resmi/gizli bilgileri açıklamama, menfaat beklememe, hediye kabul etmeme, yolsuzluk yapmama,

usulsüzlükten kaçınma, yükümlülükleri aksatmama, kurumun saygınlığını koruma, reklam aracı olmama alt temalarına yapılmış etik vurguya rastlanılmamıştır. “Takım Odaklılık” ana temasına ait alt temalar Şekil 7.’de verilmiştir.

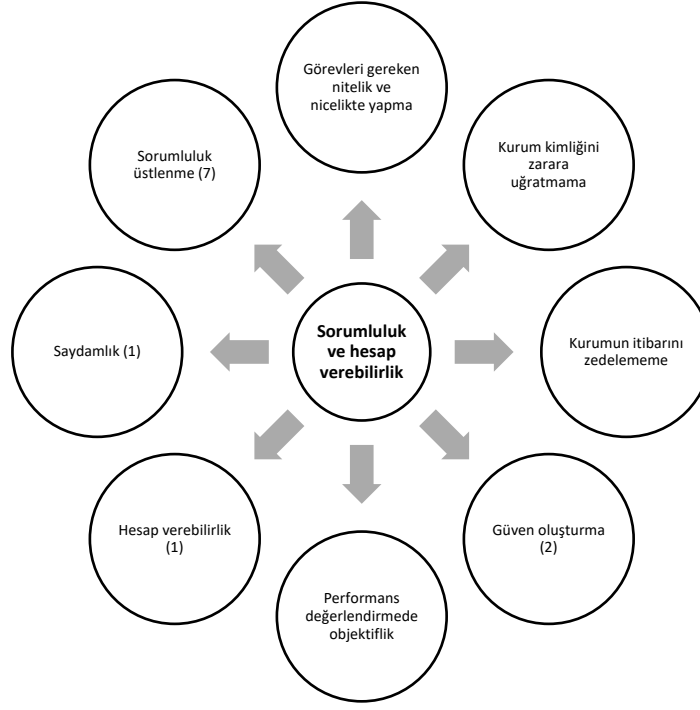
Şekil 7. Takım Odaklılık Ana Temasının Alt Temaları

Üniversitelerin; *takım odaklılık* ana temasına misyonda toplam 4 vurgu yaptığı, bu vurguların misyonda yalnızca *biz odaklı düşünme* alt temasına yapıldığı, vizyonda ise takım odaklılık ana temasına hiç vurgu bulunmadığı tespit edilmiştir. Profesyonel gelişimi destekleme alt temasına yapılan etik vurguya rastlanılmamıştır. “Kural Kanun ve Mevzuata Uyum” ana temasına ait alt temalar Şekil 8.’de verilmiştir.

Şekil 8. Kural, Kanun ve Mevzuata Uyum Ana Temasının Alt Temaları

Misyonda *kural kanun ve mevzuata uyum* ana temasına ait 5 alt temadan yalnızca ikisine birer etik vurgu yapıldığı, bunların *standart ve süreçlere uygunluk* ve *etik kurul kararlarına uygunluk* alt temaları olduğu belirlenmiştir. Vizyon ifadelerinde bu ana temaya yapılmış vurgu bulunmamaktadır. *Kural kanun ve mevzuata uyum ana temasına* misyonda 2 vurgu yapılırken, vizyonda hiç vurgu yapılmamıştır. Etik ihlali önleme, mahkeme kararlarına uyma, tutarlılık alt temalarına yapılan etik vurguya rastlanılmamıştır. “Sorumluluk ve Hesap Verebilirlik” ana temasına ait alt temalar Şekil 9’da verilmiştir.

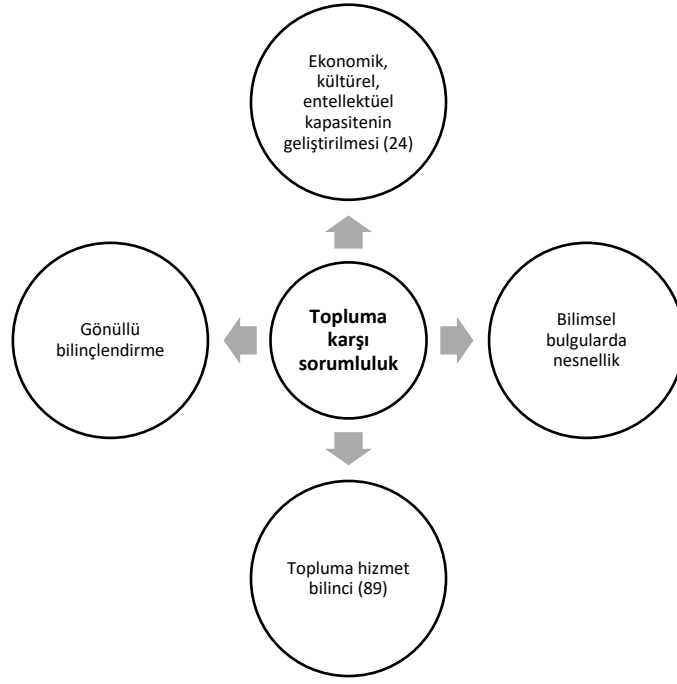
Şekil 9. Sorumluluk ve Hesap Verebilirlik Ana Temasının Alt Temaları

Misyonda *sorumluluk ve hesap verebilirlik* ana temasına ait 8 alt temaya toplam 7 vurgu yapıldığı, bu vurguların 4'ünün *sorumluluk üstlenme* alt temasına ait olduğu, bunu 1'er vurguyla saydamlık, hesap verebilirlik ve güven oluşturma alt temalarının izlediği belirlenmiştir. Vizyonda ise toplam 4 vurgu yapıldığı bunun 3'ünün *sorumluluk üstlenme* alt temasına ait olduğu 1'inin güven oluşturma alt temasına ait olduğu tespit edilmiştir. *Sorumluluk ve hesap verebilirlik* ana temasına misyonda 7, vizyonda 4 olmak üzere toplam 11 vurgu yapılmıştır. Misyon ve vizyonda; görevleri gereken nitelik ve nicelikte yapma, kurum kimliğini zarara uğratmama, kurumun itibarını zedelememe ve performans değerlendirmede objektiflik alt temalarına ise ne misyon ne de vizyonda vurgu yapılmamıştır. "Yeniliğe Açıklık" ana temasına ait alt temalar Şekil 10'da verilmiştir.

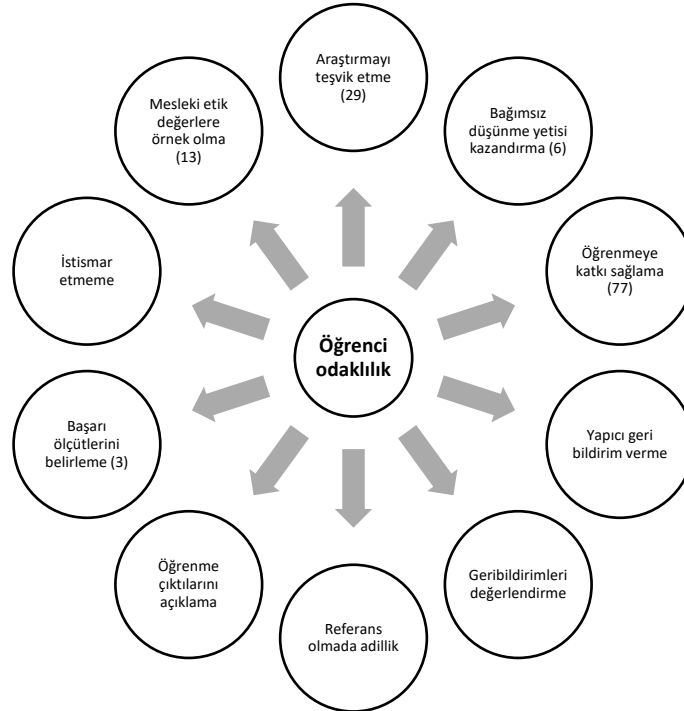
Şekil 10. Yeniliğe Açıklık Ana Temasının Alt Temaları

Üniversitelerin; *yeniliğe açıklık* ana temasına misyonda toplam 43 vurgu yaptığı bunun 24'ünün *akademik güncellik*, 19'unun *değişime açıklık* alt temasına ait olduğu tespit edilmiştir. Vizyonda ise 29'u *değişime açıklık*, 11'i *akademik güncellik* alt temasına olmak üzere toplam 40 vurgu yapıldığı belirlenmiştir. *Yeniliğe Açıklık* ana temasına misyonda 43 vizyonda 40 olmak üzere toplam 83 vurgu yapılmıştır. "Toplumla Karşı Sorumluluk" ana temasına ait alt temalar Şekil 11'de verilmiştir.

Şekil 11. Topluma Karşı Sorumluluk Ana Temasının Alt Temaları

Üniversitelerin; *topluma karşı sorumluluk* ana temasına misyonda toplam 77 vurgu yaptığı bunun 57'sinin *topluma hizmet bilinci* alt temasına olduğu, 20'sinin ekonomik, kültürel, entelektüel kapasitenin geliştirilmesi alt temasına ait olduğu görülmüştür. Vizyonda ise topluma hizmet bilincine 32 ve ekonomik, kültürel, entelektüel kapasitenin geliştirilmesine 4 olmak üzere toplam 36 vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. *Topluma karşı sorumluluk* ana temasına misyonda 77, vizyonda 36 olmak üzere toplam 113 vurgu yapılmıştır. Ne misyonda ne de vizyonda bilimsel bulgularda nesnellik ve gönüllü bilinçlendirme alt temalarına dair etik vurguya rastlanılmamıştır. "Öğrenci Odaklılık" ana temasına ait alt temalar Şekil 12'de verilmiştir.

Şekil 12. Öğrenci Odaklılık Ana Temasının Alt Temaları

Sıralanan 11 tema etrafında analiz edilen misyon ifadelerinde toplam 280, vizyon ifadelerinde toplam 130 olmak üzere toplam 410 etik vurguya rastlanmıştır. Vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon ifadelerinde yer alan etik vurgu sayıları bir bütün olarak Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Vakıf Üniversitelerinin Misyon ve Vizyon İfadelerinde Yer Alan Etik Vurgu Sayıları

Akademik özgürlük ve özerklik	Misyon	Vizyon	Toplam
Akademik özgürlük hakkı	3	2	5
Farklı düşünce ve görüşlere saygı	-	-	-
Özgür tercih	-	-	-
Akademik özerklik	-	-	-
Yasal hakların korunmasını gözetme	-	-	-
<i>Akademik Özgürlük ve Özerklik Genel Toplam</i>	3	2	5
Akademik dürüstlük	Misyon	Vizyon	Toplam
Akademik etik	-	3	-
Araştırma etiği	2	-	-
Sorumlu davranış	-	2	-
Güven sağlama	-	-	-
Akademik standartlara uygunluk	-	-	-
<i>Akademik Dürüstlük Genel Toplam</i>	2	5	7
Saygı	Misyon	Vizyon	Toplam
Değer verme	12	-	12
Ahlak kurallarını gözetme	3	-	3
Temel insan hakları	3	1	4
Uyumluluk	1	-	1
Paylaşım	-	2	2
Hakkaniyet	-	-	-
Gizli ve kişisel bilgilerin korunması	-	-	-
Nezaket gösterme	-	-	-
<i>Saygı Genel Toplam</i>	19	3	22
Tarafsızlık ve liyakatı esas alma	Misyon	Vizyon	Toplam
Politik, cinsiyet vb.ayırım yapmama	3	-	3
Adil yaklaşım	2	1	3
Liyakat kuralına uyma	1	-	1
Profesyonel standartları esas alma	-	-	-
Eşitlik	-	-	-
Nesnellik	-	-	-
<i>Tarafsızlık ve Liyakatı Esas Alma Genel Toplam</i>	6	1	7
Kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliği	Misyon	Vizyon	Toplam
Ülke menfaatlerine uygun davranma	20	5	25
Mal ve kaynakları israf etmeme	3	-	3
Görev ve sorumluluklara uygun davranma	-	-	-
Yasal düzenlemelere uyma	-	-	-
Yönetime katılma sorumluluğuna uyma	-	-	-
Resmi/gizli bilgileri açıklamama	-	-	-
Menfaat beklememe	-	-	-
Hediye kabul etmeme	-	-	-
Yolsuzluk yapmama	-	-	-
Usulsüzlükten kaçınma	-	-	-
Yükümlülükleri aksatmama	-	-	-
Kurumun saygınlığını koruma	-	-	-
Reklam aracı olmama	-	-	-
<i>Kamu Yararının ve Kurumun Çıkarlarının Önceliği Genel Toplam</i>	23	5	28
Takım odaklılık	Misyon	Vizyon	Toplam
Biz odaklı düşünme	4	-	4

Profesyonel gelişimi destekleme	-	-	-
<i>Takım Odaklılık Genel Toplam</i>	4	0	4
Kural, Kanun ve Mevzuata uyum	Misyon	Vizyon	Toplam
Standart ve süreçlere uygunluk	1	-	1
Etik kurul kararlarına uygunluk	1	-	1
<i>Kural, Kanun ve Mevzuata Uyum Genel Toplam</i>	2	0	2
Sorumluluk ve hesap verebilirlik	Misyon	Vizyon	Toplam
Sorumluluk üstlenme	4	3	7
Saydamlık	1	-	1
Hesap verebilirlik	1	-	1
Güven oluşturma	1	1	2
Görevleri gereken nitelik ve nicelikte yapma	-	-	-
Kurum kimliğini zarara uğratmama	-	-	-
Kurumun itibarını zedelememe	-	-	-
Performans değerlendirmede objektiflik	-	-	-
<i>Sorumluluk ve Hesap Verebilirlik Genel Toplam</i>	7	4	11
Yeniliğe açıklık	Misyon	Vizyon	Toplam
Akademik güncellik	24	11	35
Değişime açıklık	19	29	48
<i>Yeniliğe Açıklık Genel Toplam</i>	43	40	83
Topluma karşı sorumluluk	Misyon	Vizyon	Toplam
Topluma hizmet bilinci	57	32	89
Ekonomik, kültürel, entelektüel kapasitenin geliştirilmesi	20	4	24
Bilimsel bulgularda nesnellik	-	-	-
Gönüllü bilinçlendirme	-	-	-
<i>Topluma Karşı Sorumluluk Genel Toplam</i>	77	36	113
Öğrenci odaklılık	Misyon	Vizyon	Toplam
Öğrenmeye katkı sağlama	52	25	77
Araştırmayı teşvik etme	23	6	29
Mesleki etik değerlere örnek olma	13	-	13
Bağımsız düşünme yetisi kazandırma	6	-	6
Başarı ölçütleri belirleme	-	3	3
Yapıcı geri bildirim verme	-	-	-
Geribildirimleri değerlendirme	-	-	-
Referans olmada adillik	-	-	-
Öğrenme çıktılarını açıklama	-	-	-
İstismar etmeme	-	-	-
<i>Öğrenci Odaklılık Genel Toplam</i>	94	34	128
GENEL TOPLAM	280	130	410

Üniversitelerin; öğrenci odaklılık ana temasına misyonda toplam 94 vurgu yaptığı, bunun 52'sinin öğrenmeye katkı sağlama alt temasına olduğu, onu 23 vurguyla araştırmayı teşvik etme, 13 vurguyla, mesleki etik değerlere örnek olma, 6 vurguyla bağımsız düşünme yetisi kazandırmanın izlediği belirlenmiştir. Vizyonda ise toplam 34 vurgu yapıldığı bunun 25'inin öğrenmeye katkı sağlama alt temasına ait olduğu, bunu 6 vurgu ile araştırmayı teşvik etme ve 3 vurgu ile başarı ölçütleri belirlemenin izlediği tespit edilmiştir. Öğrenci odaklılık ana temasına misyonda 94, vizyonda 34 olmak üzere toplam 128 vurgu yapılmıştır. Misyon ve vizyonda yapıcı geri bildirim verme, geribildirimleri değerlendirme, referans olmada adillik, öğrenme çıktılarını açıklama, istismar etmeme alt boyutlarına yapılan etik vurguya rastlanmamıştır.

Çalışmada, 13.04.2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazete'de Yayınlanan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ve yönetmeliğin YÖK tarafından üniversitelere gönderilen "Yüksek Öğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri" temel alınarak araştırılan etik vurgular; (1)

akademik özgürlük ve özerklik, (2) akademik dürüstlük, (3) saygı, (4) tarafsızlık ve liyakati esas alma, (5) kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliği, (6) takım odaklılık, (7) kural, kanun ve mevzuata uyum, (8) sorumluluk ve hesap verebilirlik, (9) yeniliğe açıklık, (10) topluma karşı sorumluluk ve (11) öğrenci odaklılıktır. Tabloya göre; üniversitelerin misyon ifadelerinde en çok yapılan etik vurgu *öğrenci odaklılık* (94), bunu sırasıyla *topluma karşı sorumluluk* (77), *yeniliğe açıklık* (43), *kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliği* (23), *saygı* (19), *sorumluluk ve hesap verebilirlik* (7), *tarafsızlık ve liyakati esas alma* (6), *takım odaklılık* (4), *akademik özgürlük ve özerklik* (3), *Kural, Kanun ve Mevzuata uyum* (2) ve *akademik dürüstlük* (2) tür. Vizyon ifadelerinde en çok yapılan etik vurgu *yeniliğe açıklık* (40), bunu sırasıyla *topluma karşı sorumluluk* (36), *öğrenci odaklılık* (34), *kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliği* (5), *akademik dürüstlük* (5), *sorumluluk ve hesap verebilirlik* (4), *saygı* (3), *akademik özgürlük ve özerklik* (2) ve *tarafsızlık ve liyakati esas alma* (1) izlemektedir. Vizyon ifadelerinde *Kural, Kanun ve Mevzuata uyuma ve takım odaklılığa dair etik vurgu bulunmamaktadır*.

Elde edilen bulgulara göre üniversitelerin misyon bildirilerinde en çok yer alan etik vurgu *öğrenci odaklılık* (94) ikincisi *topluma karşı sorumluluk* (77), üçüncüsü *yeniliğe açıklıktır*. Vizyon ifadelerinde en çok yapılan etik vurgu *yeniliğe açıklıktır* (40). Bunu sırasıyla *topluma karşı sorumluluk* (36), *öğrenci odaklılık* (34) izlemektedir. Araştırma bulgularından biri de kapsamda yer alan üniversitelerin misyon ve vizyonların da kaç farklı temaya etik vurgu yaptıklarıdır. Buna göre; Ü.38 olarak kodlanan üniversite misyon ifadesinde *on*, Ü. 13 kodlu üniversite *dokuz*, Ü.56 kodlu üniversite *sekiz*, Ü.29, Ü.32, Ü.46, Ü.48, Ü.52 ve Ü.54 -toplam 6 üniversite- *yedi*, Ü.16, Ü.22, Ü.28, Ü.31, Ü.45, Ü.55 ve Ü.62 -toplam 7 üniversite- *altı*, Ü.14, Ü.17, Ü.18, Ü.20, Ü.24, Ü.26, Ü.30 ve Ü.44 -toplam 8 üniversite- *beş*, Ü.5, Ü.27, Ü.33, Ü.40, Ü.41, Ü.43, Ü.51, Ü.53, Ü.60, Ü.61 ve Ü.65 -toplam 11 üniversite- *dört*, Ü.3, Ü.4, Ü.6, Ü.7, Ü.23, Ü.25, Ü.34, Ü.35, Ü.36, Ü.50, Ü.58, Ü.63, Ü.66, Ü.68 ve Ü.69 -toplam 15 üniversite- *üç*, Ü.1, Ü.2, Ü.8, Ü.9, Ü.10, Ü.11, Ü.19, Ü.21, Ü.37, Ü.42, Ü.47, Ü.57, Ü.64 ve Ü.67 -toplam 14 üniversite- *iki* farklı etik temaya vurgu yapmıştır. Diğerleri –toplam 5 üniversite- tek bir etik temaya vurgu yapmıştır.

Ü.8 ve Ü.39 olarak kodlanan üniversiteler vizyon ifadelerinde *yedi*, Ü.33, Ü.49, Ü.65 ve Ü.66 –toplam 4 üniversite- *beş*, Ü.9, Ü.34, Ü.43, Ü.56 ve Ü.64-toplam 5 üniversite- *dört*, Ü.3, Ü.5, Ü.17, Ü.26, Ü.40, Ü.50, Ü.52 ve Ü.61-toplam 8 üniversite- *üç*, Ü.4, Ü.7, Ü.8, Ü.12, Ü.18, Ü.23, Ü.24, Ü.25, Ü.27, Ü.28, Ü.31, Ü.38, Ü.41, Ü.44, Ü.47, Ü.58, Ü.60,ve Ü.62 –toplam 18 üniversite- *iki* farklı etik temaya vurgu yapmıştır. Ü.2, Ü.13, Ü.14, Ü.16, Ü.19, Ü.20, Ü.30, Ü.32, Ü.35, Ü.36, Ü.37, Ü.42, Ü.46, Ü.55, Ü.59 ve Ü.63 –toplam 15 üniversite- tek bir etik temaya vurgu yapmıştır. Diğer üniversitelerin vizyonlarında –toplam 17 üniversite- herhangi bir etik vurgu bulunmamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Eğitim alanındaki işlevleriyle birer örgüt olarak değerlendirilen üniversitelerin misyon ve vizyonlarındaki etik vurgular ile ilgili derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla nitel araştırma yaklaşımından yararlanılarak yürütülen araştırmanın evreni YÖK Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2019 kitapçığında yayınlanan vakıf üniversiteleridir. Araştırmanın örnekleme ise lisans düzeyinde eğitim veren, vizyon ve misyon bildirileri kriterlere uygun olan ve web sayfalarında paylaşan ve 2019 yılında faaliyette bulunan vakıf üniversiteleridir. Toplam 77 vakıf üniversitesinden 69 vakıf üniversitesi belirlenen kriterleri sağladığı için araştırma kapsamına alınmıştır. Vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon bildirileri analiz edilerek, etik vurguların genel olarak hangi başlıklar altında toplandığı saptanmış, böylelikle üniversitelerin hangi etik vurguları benimsedikleri ve hangi vurgulara ne sıklıkta yer verdikleri belirlenmiştir. İnternet ortamında ve vakıf üniversitelerinin resmi web sitelerinden elde edilen dokümanlar nitel analiz yöntemlerinden doküman analizine tabi tutularak sıklıkla kullanılan etik vurgu ifadeleri ortaya konulmuştur.

Her örgüt gibi üniversitelerin de stratejik planlama tekniklerini kullanarak bir plan hazırlaması gerekir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa göre hazırlanmış Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği çerçevesinde tüm yükseköğretim kurumları stratejik planlarını geliştirmek zorundadır. 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu da bütün üniversitelerde misyon, vizyon ve stratejik amaçların belirlenmesini zorunlu hale getirmiştir. Stratejik planlama; yöneticilerin uzun vadeli hedeflerini ve örgüt politikalarını belirlemede üstlendikleri rol ve eylemlere yön verecek seçimleri de içeren bir araçtır. Stratejik planlama sürecinde en önemli aşamalardan biri misyon ve vizyonun belirlenmesidir. Çünkü, vizyon ve misyon bildirileri tüm faaliyetlere rehberlik etmektedir. Kılıç'a (2015) göre vakıf üniversitelerinin stratejik planlarında yer alan stratejik yönelim ifadeleri 3 alt temada toplanmıştır. Bunlar nitelikli insan gücü yetiştirme, eğitim ve öğretim hizmetleri ve toplumsal fayda sağlamadır.

Literatürde örgütlerin misyon ve vizyonları ile ilgili çok sayıda araştırma yapıldığı görülmesine rağmen üniversite kapsamında misyon ve vizyon ile ilgili olarak yapılan çalışma sayısı kısıtlıdır. Örneğin; Şimşek ve Balcı (2000), Erdem ve Tanrıoğen (2002), Erdem (2005), Karabulut (2009), Özdem (2011), Kunt (2012), Eren, Orhan ve Dönmez (2014), Arabacı ve Şener (2014), Gözükar (2015), Taş ve diğerleri (2019). Doğrudan üniversitelerin vizyon ve misyonlarındaki etik vurgular ile ilgili olarak yapılmış bir araştırma ise bulunmamaktadır. Bu açıklamalar ışığında, araştırma konusunun daha önce herhangi bir çalışmada ele alınmaması yönüyle özgün olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda üniversitelerin; öğrenci odaklılık ana temasına misyonda toplam 94 vurgu yaptığı, bunun 52' sinin öğrenmeye katkı sağlama alt temasına olduğu, onu 23 vurguyla araştırmayı teşvik etme, 13 vurguyla, mesleki etik değerlere örnek olma, 6 vurguyla bağımsız düşünme yetisi kazandırmanın izlediği belirlenmiştir. Vizyonda ise toplam 34 vurgu yapıldığı bunun 25'inin öğrenmeye katkı sağlama alt temasına ait olduğu, bunu 6 vurgu ile araştırmayı teşvik etme ve 3 vurgu ile başarı ölçütleri belirlemenin izlediği tespit edilmiştir. Öğrenci odaklılık ana temasına misyonda 94, vizyonda 34 olmak üzere toplam 128 vurgu yapılmıştır. Misyon ve vizyonda yapıcı geri bildirim verme, geribildirimleri değerlendirme, referans olmada adillik, öğrenme çıktılarını açıklama, istismar etmeme alt boyutlarına yapılan etik vurguya rastlanmamıştır.

Yukarıdaki bulgulara göre üniversitelerin hem vizyonlarında hem misyonlarında en çok vurgu yaptıkları tema (128) "öğrenci odaklılık"tır. Öğrenciler, üniversitenin en önemli paydaşları olduğu için (Sopon, Ilies ve Petean: 2013) ve Misanew ve Tadesse'e (2014) göre üniversitenin birincil müşterileri olarak ele alınabilecekleri için bu sonucun ortaya çıkması doğaldır.

Araştırma sonucuna göre; üniversitelerin vizyon ve misyonlarında en çok vurgu yapılan ikinci tema (113) "topluma karşı sorumluluk" tur. UNESCO Beyannamesine (1998) göre de üniversiteler; toplumdaki değişimlere koşut olarak küresel, bölgesel ve yerel sorunların çözümünde aktif olarak yer almalıdır. 1982 Anayasası ve 2547 sayılı yasa tanımlanan üniversitelerin görevlerinden biri de "Topluma Hizmet" olarak belirlenmiştir (Erdem, 2005).

Üniversitelerin vizyon ve misyonlarında en çok vurgu yapılan üçüncü tema (83) "yeniliğe açıklık", dördüncü tema (28) "kamu yararının ve kurumun çıkarlarının önceliği" dir. Üniversitelerin vizyon ve misyonlarında vurgu yapılan diğer temalar –sıklıktan azlığa- şöyle sıralanmaktadır: Saygı (22), sorumluluk ve hesap verebilirlik (11), akademik dürüstlük (7) ve tarafsızlık ve liyakatı esas alma (7), akademik özgürlük ve özerklik (5), takım odaklılık (4)ve kural, Kanun ve mevzuata uyum (2) dir.

Üniversiteler bu örgütlerde eğitim alacak ve almakta olan gençlere, gençlerin eğitiminde görevli öğretim üyeleri/görevlileri, uzmanlara, üniversite personeline ve üniversite dışında yer alan tüm kurum ve kuruluşlara seslenmektedir (Başok Yurdakul ve Coşkun, 2009: 1953). Üniversiteler aynı zamanda kamuya, devlete, piyasaya ve hatta tüm insanlığa karşı sorumluluk taşımaktadır. Üniversite yaşamı; öğrenci, öğretim üyesi, öğretim elemanı, idari personel gibi etkileşim halindeki paydaşlarıyla ve üniversitenin ilişkide bulunduğu birimlerdeki çalışanlar ve medyayı da kapsayan diğer paydaşlarla birlikte bir bilim yuvasıdır. Bu paydaşların her birinin akademik ve idari anlamda yetki ve sorumlulukları vardır. Örneğin akademisyenler hem eğitmen, hem araştırmacı, hem de idari yönetici rollerini üstlenmektedir ve tüm aktörler ve roller için etik son derece önemlidir (Alev ve Genç, 2015: 154).

Her ne kadar Özgüven (2011) yaptığı araştırmada vakıf üniversitelerinin tercih edilmesinde belirleyici faktörlerin ücret ve kontenjan sayısı olduğunu saptamış olsa da üniversitelerin stratejik planlarında bulunan misyon bildirilerinin; verdikleri eğitim öğretim hizmeti, yaptıkları bilimsel araştırma ve topluma hizmet yönünde ipuçları verdiği, kurumsal imajı yükseltme ve tercih edilmelerinde de etkili olabileceği söylenebilir.

Misyon; örgütlere günlük karar alırken rehberlik ettiğinden, davranış kalıpları ve örgüt içinde paylaşılan ortak bir kültür veya değerler dizisi oluşturduğundan misyonlarda yer alan etik vurgular büyük önem taşımaktadır. Üniversitelerin vizyon bildirilerinin paydaşlara yönelik mesajlar içerdiği göz önüne alınırsa vizyon bildirilerinde yer alan etik vurgularda aynı önemi taşırlar. Bu nedenle araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler sıralanabilir:

- Etik kodlar yerleştiği ve işlediği ölçüde etik ilkelere uygun davranışların ve uygulamaların ortaya çıkması mümkün olacağından üniversitelerin misyon ve vizyon bildirilerinde *Yüksek Öğretim Kurumları Etik*

Davranış İlkelerinde belirlenen etik vurgulara yer vermeleri, yer verenlerin ise bu vurgu sayılarını arttırmaları önerilir.

- İncelenen üniversitelerin stratejik yönetim süreci kapsamında hazırladıkları misyon ve vizyonlarında yer alan ve stratejik yönelimlerini ifade eden etik vurgularının söylemden öteye geçmesi için gerekli alt yapıyı oluşturmaları ve fiilen gerçekleştirmeleri önerilir.
- Üniversiteler “kamu yararı için bilgi üreten, bilgiyi ileten ve yayan özerk bir öğretim ve araştırma kurumu” olarak tanımlandığından (Ortaş, 2004: 7) ve Uluslararası Üniversite Birliği Politikaları Beyannamesi'nde üniversitelerin akademik özgürlüğü ve üniversite özerkliği gibi konular yüksek öğrenimin hassas olduğu konuları arasına alındığından; üniversitelerin “akademik özgürlük ve özerklik” temasına daha çok yer vermeleri önerilir.
- Akademik dürüstlük teması ve alt temaları; bilim etiğinin ahlaki taleplerini yansıttığından “akademik dürüstlük” temasına da daha çok yer vermeleri önerilir.
- Yine UNESCO Beyannamesine (1998) göre üniversiteler yeni misyonlar üstlendiğinden; insan haklarına evrensel boyutta saygı, kadınlar ve erkekler için eşit haklar prensiplerini uygulamaları gerektiğinden “saygı” temasına; üniversitede ve toplumda adalet ve demokratik prensiplerini uygulamaları gerektiğinden “tarafsızlık ve liyakati esas alma” temasına daha çok yer vermeleri önerilir.
- Son olarak; araştırma vakıf üniversiteleri ile sınırlı olduğundan bundan sonra gerçekleştirilecek araştırmaların vakıf üniversiteleri ile birlikte devlet üniversitelerini de kapsaması da araştırmacılara önerilir.

KAYNAKÇA

- Acar, İ. A., Gençtürk, M., Göktepe, Ö., Keçeci, D., Kırdemir, V. ve Yılmaz, C. (2005). Üniversitelerde stratejik planlama sürecinde eğitime yönelik sürdürülebilir kalite uygulamaları-Süleyman Demirel Üniversitesi örneği, 5. *Ulusal Üretim Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul Ticaret Üniversitesi, 25-27 Kasım 2005, İstanbul.
- Akbulut, E. ve Bayram, Y. (2011). A comparative analysis of web-based corporate mission statements, *African Journal of Business Management*, 5(23), 10014-10022.
- Alev, B. ve Genç, F . (2015). Türkiye’de üniversite etik kurulları üzerine bir inceleme, *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(31) , 135-182.
- Altınkurt, Y. ve Yılmaz, K. (2011). İlköğretim ve ortaöğretim okullarının vizyon, misyon ve değerleri ile ilgili bir çözümlenme, *Akademik Bakış Dergisi*, (23), 1-15.
- Altınkurt, Y. ve Yılmaz, K. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmenlerin mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 113–128.
- Antalyalı, Ö.L. (2007). Tarihsel süreç içerisinde üniversite misyonlarının oluşumu, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6), 25-40.
- Arabacı, İ.B. (2007). Stratejik planlamada amaç, misyon, vizyon ve örgütsel slogan gerçekleştirme düzeyini belirlemeye yönelik bir araştırma (Malatya MLO Örneği), *A.Ü. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(3), 85-98.
- Arabacı, İ. B. ve Gündüzalp, S. (2014). Türkiye’deki üniversitelerin değerler algısı, *Turkish Journal of Educational Studies*, 1(3), 115- 144.
- Arabacı, İ.B. ve Şener, G. (2014). Üniversitelerin misyon ifadelerinin tematik olarak incelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 701-716.
- Aydın, İ. (2012). *Yönetmelik, mesleki ve örgütsel etik* (5.Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ., Alkın Şahin, S. ve Demirkasimoğlu, N . (2014). Üniversitelerde karşılaşılan etik dışı davranışlara ilişkin akademisyen görüşleri, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (43), 0-0.
- Başok Yurdakul, N.ve Coşkun, G. (2009). Fakültelerde web sitelerinin kurumsal tanıtım amaçlı kullanımı: İletişim fakülteleri web siteleri üzerine bir araştırma, *Journal of Yasar University*, 4(13), 951-976.
- Bayraktaroğlu, S. ve Yılmaz, S. E. (2012). İnsan kaynakları yönetiminde iş etiği uygulamaları ile örgütsel performans arasındaki ilişki: Fortune Türkiye en büyük 500 şirket örneği, *İş Ahlakı Dergisi*, 5(10), 117–148.

- Bektaş, Ç. (2008). Etik kodların otel endüstrisine katkıları ve bir alan araştırması, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 1-17.
- Bektaş, Ç. ve Köseoğlu, M. A. (2007). Etik kodlarının yönetsel karar alma sürecine etkileri ve bir model önerisi, *The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 9(2), 94-115.
- Bolay, S.H. (2011). Çağdaş üniversitede neler önem kazanmaktadır? *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(3), 105-112.
- Brubacher, J. S. ve W. Rudy (1976). *Higher education in transition: a history of American colleges and universities* (4nd ed.). New Brunswick, N.J., USA.
- Boydak-Özan, M., Polat, H., Gündüzalp, S. ve Yaraş, Z. (2017). Etik kodlara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri ve etik kod önerileri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 43-52.
- Coşkun, R. ve Geyik, M. (2004). Küresel firmaların misyon ifadeleri yerelliğe ne kadar vurgu yapıyor? *XII.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*, Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, 27-29 Mayıs 2004, Bursa, 287-294.
- Çalık, T. (2003). Eğitimde stratejik planlama ve okulların stratejik planlama açısından nitel değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11(2), 251-268.
- Çuhadar, T.ve Özmen, İ. H. (2008). Mission statement institutional family business: a content analysis, *First International Conference on Management and Economics*, Tirana, Albania.
- Doğan, S. (2002). İşletmelerde vizyon ve misyon bildirisi geliştirme ve önemi üzerine bir araştırma, *Amme İdaresi Dergisi*, 35(1), 143-174.
- Doğan, B. (2007). Stratejik yönetim alanında vizyon kavramının içeriği üzerine bir çalışma, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(27), 37-47.
- Doğan, S, Hatipoğlu, C. (2010). Küçük ve orta boy işletmelerde vizyon açıklamasının işletmenin performansına etkisine ilişkin bir araştırma, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2), 81-99.
- Erdem, A. R. (2005). Üniversitenin var oluş nedeni (üniversitenin misyonu), *Eğitim Araştırmaları*, (17), 104-116.
- Erdem, A. R. ve Tanrıoğen, A. (2002). Üniversitenin başarısında önemli bir anahtar: Üniversite vizyonu (Pamukkale Üniversitesi Örneği), *Eğitim Araştırmaları*, (9), 194-203.
- Eren, V., Orhan, U., ve Dönmez, D. (2014). Üniversitelerde stratejik planlama süreci: devlet ve vakıf üniversitelerinde karşılaştırmalı bir araştırma, *Amme İdaresi Dergisi*, 47(2), 121-143.
- Erdoğan, Ç. (2012). İlköğretim okul müdürlerinin davranışlarının etik ilkelere uygunluğu, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 503-518.
- Gerçek, Z. (2015). Bütün, parçaların toplamından daha fazladır, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 1(1), 39-42.
- Gözükara, İ. (2015). Mission and vision statements of foundation universities in the context of university roles: a content analysis, *China-USA Business Review*, 14(9) , 464-476.
- Gündoğdu, B., Ünal, A., Kılınc, İ. (2018). Üniversitelerin iş etiği algıları ve uygulamaları: Batı Karadeniz Üniversiteler Birliği üzerine bir araştırma, *Türkiye İktisadi Girişim ve İş Ahlâkı Derneği* 11(2), 193-226.
- Işık, H. ve Aypay, A. (2004). Eğitimde stratejik plan geliştirme sürecinde karşılaşılan sorunlar: Çanakkale ilinde yapılan bir inceleme, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3),349-363.
- International Association of Universities (Eds. Justin Thorens), *The feasibility and desirability of an international instrumentation academic freedom and university autonomy*, analysis, http://www.unesco.org/iau/tfaf_feasibility.html, 1998. (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Karabulut, T. E. (2007). Büyük işletmelerin misyon ve vizyon ifadelerinin içerikleri bakımından incelenmesi, *15. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, 486-492.
- Karabulut, E. T. (2009). A Content Analysis of the Mission Statements of Turkish State Universities, <http://www.icabr.com/fullpapers/Temel%20Elif%20Karabulut.pdf>. (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Kavak, Y. (1990). *Kalkınmada öncelikli yörelerdeki yükseköğretim kurumlarının çevreye dönük faaliyetleri*, Ankara: TOBB Yayınları.

- Kılıç, Ç. (2015). Stratejik yönelimlerin eşbiçimliliği; vakıf üniversiteleri üzerine bir araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Kılıç, M.(2010), Stratejik yönetim sürecinde değerler, vizyon ve misyon kavramları arasındaki ilişki, *Sosyo Ekonomi*, 6(13), 81-98.
- Köseoğlu, M. A., Karabulut Temel, E. (2008). Sektörlere göre misyon ifadelerinde kullanılan öğelerdeki farklılaşmalar: İMKB şirketleri üzerine bir araştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 71-88.
- Köseoğlu, M. A. ve Ocak, S. (2010). Misyon ifadelerinde kullanılan öğeler işletmelerin mülkiyet yapısına göre değişir mi?: özel ve kamu hastaneleri üzerine bir araştırma, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 13(1), 63-82
- Kumar, R. (2011). *Araştırma yöntemleri* (Çev.Edi.: Ö. Çokluk). Ankara: Edge Akademi.
- Kunt, Ş. (2012). *Türkiye’de üniversitelerin stratejik planlarındaki misyon, vizyon ve stratejik amaçların içerik analizi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Lashway, L. (1997). Visionary leadership. In S. C. Smith ve P. K. Piele (Eds.), *School leadership handbook for excellence* (131–156). Eugene, OR: ERIC Clearinghouse on Educational Management.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2006). *Research in education evidence-based inquiry*. New York: Pearson Education.
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel araştırma* (Çev.Edi.: S. Turan). Nobel. Ankara.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi*. (Çev.Edi.:S. Akbaba Altun & A. Ersoy). Ankara: Pegem.
- Misanew, A.&Tadesse, N. (2014). Determinants of student and staff satisfaction with services at Dilla University, Ethiopia: Application of single and multilevel logistic regression analyses, *Social Indicators Research*, 119, 1571-1587.
- OECD. (2007). <http://www.oecd.org/dataoecd/46/21/2074921.pdf> (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Oosterlinck, A. ve Leuven, K. U. (2002). *Knowledge management in postsecondary education: Universities*, OECD Working Paper.
- Ortaş, İ. (2004). Üniversite özerkliği nedir? *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 4(1), 1-7.
- Özdem, G. (2011). Yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin analizi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1869-1894.
- Özgüven, N. (2011). Vakıf üniversitesi tercihinin analitik hiyerarşi süreci ile belirlenmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 279-290.
- Özmen, H. İ., Özmen, F. ve Sakarya, Ş. (2013), Beş yılda ne değişti? Üniversitelerde stratejik planlama çalışmaları, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 8(2), 27-39.
- Rukancı, F. ve Anameriç, H. (2004). Ortaçağda ilk üniversiteler: Studium Generale, *Felsefe Dünyası*, (39), 170-186.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (55), 459-496.
- Saylı, H., Ağca, V., Kızıldağ, D. ve Yaşar-Uğurlu, Ö. (2009). Etik, kurumsal itibar ve kurumsal performans ilişkisini belirlemeye yönelik ilk 500 işletme içinde yapılmış bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 171–180.
- Scott, J. C.(2006) The mission of university: medieval to postmodern transformations, *The Journal of Higher Education*, 77(1), 1-39.
- Sopon, D., Ilies, L.&Petean, F.I. (2013). Quality of educational services: the influence of external factors on university student satisfaction – a case study, *Managerial Challenges of the Contemporary Society*. Proceedings; Cluj-Napoca 6: 112-116.
- Şimşek, H. ve Balcı, A. (2000). Current and future missions of a university: an institutional case from Turkey. *Mediterranean, Journal of Educational Studies*, 5(1), 77-94.

- Taş, M.A., Çiçek, H. ve Yastioğlu, S. (2019). Misyon, vizyon ve amaçlar bağlamında geleceğe bakış: Mehmet Akif Ersoy üniversitesi stratejik plan çalışmaları örneği, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 544-562.
- Toprakçı, E., İğci, G., Tokat, S. ve Yücel, H. (2007). Türkiye'nin yükseköğretim stratejik planı (YÖK) ile üniversitelerin stratejik planlarının uyumluluğu, *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tokat.
- Türk, E., Yalçın, M. ve Ünsal, N. (2006). *Milli Eğitim Bakanlığı yöneticilerinin görüşlerine dayalı stratejik planlama araştırması*, Ankara: MEB Yayını.
- Uğurluoğlu, Ö. (2011). Kamu ve özel hastane misyon ifadelerinin içerikleri bakımından karşılaştırılması, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(1), 49-61.
- Usta, A. (2011). Kuramdan uygulamaya kamu yönetiminde etik ve ahlak, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(2), 39-51.
- UNESCO. (1998). World declaration on higher education for the twenty- first century: vision and action, UNESCO, Paris. http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- UNESCO. (2006). National conference on the future of higher educationpolicy. www.fehps.ne.edu.au/x/anher/public/ (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- UNESCO (2000). Yirmi Birinci Yüzyılda Yükseköğretim, Vizyon ve Eylem. (Türkçeye Uyarlayan: Gülsüm Baskan), *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(22), 167-189. (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Yaman, E. (2008). Üniversiteler ve etik: Baskılar ya da psikolojik şiddet, *İş Ahlakı Dergisi*, 1 (1), 81-97.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. basım), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurtseven, H. R. (2003). İşletmelerde misyon ifadesinin stratejik yönü: Türkiye' deki beş yıldızlı konaklama işletmeleri üzerine bir araştırma, *11. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*.
- Yüksel, M. (2015). Etik kodlar, *Ahlak ve Hukuk*, Hacettepe HFD, 5(1), 9-26.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.doc> (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2019/vakif-yuksekogretim-kurumlari-raporu-2019.aspx> (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2007). Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi. Ankara: YÖK Yayınları. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf> Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği, <http://www.yodek.org.tr/yodek/files/e64f6efb106e056da767a698f8434090.pdf> (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Yükseköğretim Kurulu Etik Davranış İlkeleri (2014). <http://www.adu.edu.tr/tr/index.asp?job=news&i=27039> (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu Etik Rehberi. http://etik.gov.tr/etik_rehberi.pdf (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf> (Erişim tarihi: 20 Ocak 2020).